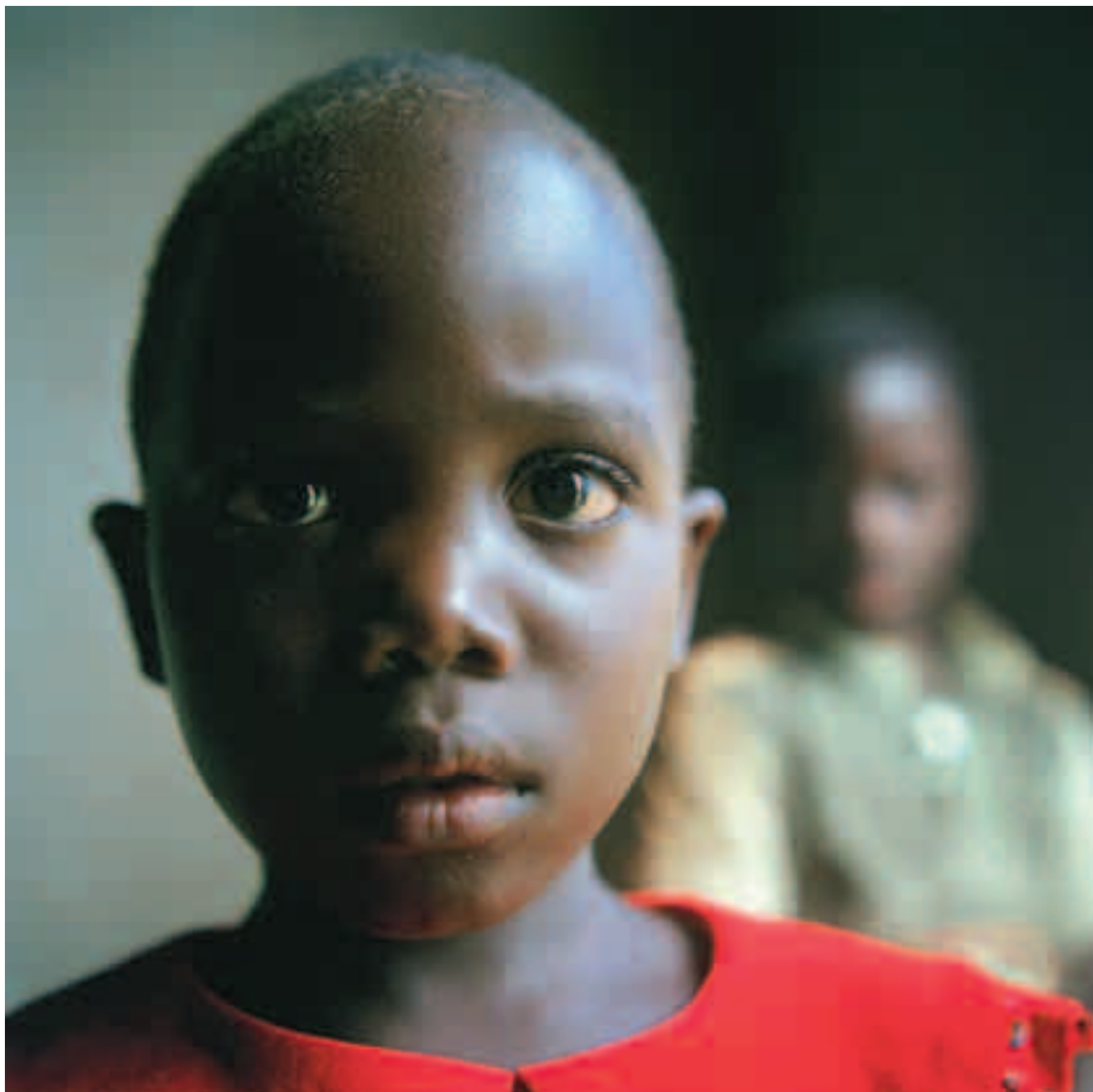

SÅRBARE: Unge jenter og kvinner er mest sårbare for hiv/aids-epidemien. Slik er det i Uganda, som i resten av Afrika. Kampen for Liljan og jentenes rettigheter er avgjørende for om Uganda klarer å videreføre suksessen i kampen mot epidemien.

Det farligste du kan være i Uganda er gift kvinne

SYLVIA TAMALE, JUSSPROFESSOR

Han er politisk redaktør i Monitor Publications, mediehus med både avis og radio.

- Det er bare politikk. USA styrer hiv/aids-politikken og bestemmer hvordan pengene skal disponeres, melder Mwenda.

Den skarpe kommentatoren, som flere ganger er fengslet for å være for frittalende mot regimet i landet, stoler ikke på aids-tallene fra myndighetene i Uganda. Han mener også at ingen noensinne har kunne påvise hva som er de reelle og mest tungtveiende årsakene til at Uganda klarte å snu aids-trenden – hvilke deler av kampanjene som har virket best.

- Alt blir bare spekulasjoner, sier han.

Mwenda påpeker også at president Museveni de senere årene har fremstått som en «typisk afrikansk diktator», og derfor langt på vei har kvalt sin egen suksess. Museveni har brukt kreftene på å tviholde på makten og undertrykke opposisjon.

MOR-TIL-BARN-SMITTE: Maria Nakwenges seng ligger bare et par meter fra Liljans. Maria sover der hun jobber. Er som en reservemor for Liljan. Av alle jentene på barnehjemmet, føler hun ekstra omsorg for den hiv-positive jenten.

- Liljan er ikke lykkelig, jeg prøver å trøste og gi kjærlighet når hun er lei seg, sier Maria.

Foreldrene til Liljan og Isaac er begge døde av aids. Mor-til-barn-smitte er ganske vanlig i afrikanske land, der bare de heldigste og utvalgte får medisin. Når mor ikke får behandling mot hiv, er det en tredels sjanse for at barnet smittes. Hadde Liljans mor hatt tilgang på hiv-behandling, kunne risikoen for mor-til-barn-smitte ha blitt redusert ned mot én prosent. Men at det bare var Liljan som fikk viruset fra mor, og ikke bror Isaac, er tilfeldig. Begge hadde hver for seg en tredels sjanse for å bli smittet.

I Uganda og Afrika ellers er jenter og kvinner generelt mest utsatt og sårbare i forhold til hiv/aids, og det er ikke fullt så tilfeldig ...

LIVSFARLIG Å VÆRE GIFT: – The less they know, the better! sier Sylvia Tamale.

Det kristenfundamentalistiske mottoet og avholdenhetskampanjen får jussprofessoren og feministen til å vri seg i kontorstolen på Makerere University.

- Det er utopi å tro at tenåringer ikke vil utforske sin egen seksualitet. Å fokusere ensidig på avholdenhet er en veldig farlig linje, påpeker hun.

Ikke minst i et land der mange tvinges til å selge sex for å få mat på bordet.

Tamale påpeker at det tas altfor lite hensyn til det hun mener er mye av kjernen i hiv/aids-problemet i Uganda og resten av Afrika: Kvinners rettigheter.

- Det farligste du kan være i Uganda er gift kvinne. Jeg har truffet mange kvinner som har kommet til meg og sagt: «Jeg har vært gift i 20 år, og nå har jeg fått hiv.» I samfunnet vårt er det vanlig at mannen er utro. Strategien med å fokusere på avholdenhet, trofasthet og kondomer (ABC) er irrelevant for mange kvinner. Som gift kvinne kan du ikke diskutere kondombruk med din mann, en gift kvinne i Uganda har ingen rett til å nekte sin mann sex. Da blir hun gjerne banket opp, påpeker Tamale.

«KVINNERS RETTER NEGLISJERT»: President Museveni har vært populær blant kvinner i Uganda, blant annet fordi regjeringens hans tidligere har gjennomført en rekke likestillingstiltak. Myndighetene i Uganda har innført kjønnskotering ved universitetene, kjørt kampanjer for å få jenter på skolen og kvotert

KJÆRLIGHET: Maria Nakwenge (29) sover i en seng rett ved siden av lille Liljan. Pleie- og omsorgsarbeideren er som en reservemor for den hiv-positive jenten. – Jeg prøver å gi henne så mye kjærlighet jeg kan, sier Maria.

kvinner inn i parlamentet og lokalstyret. Det har ført til en ny generasjon velutdannede, mer selvstendige og bevisste kvinner i Uganda. Disse kan underholde seg selv og risikerer ikke livet ved å binde seg til en mann. De tilhører likevel en privilegert minoritet av kvinner.

Ifølge Human Rights Watch har ugandiske myndigheter neglisjert undertrykkelsen av kvinnene. Rapporter påpeker at Ugandas fremskritt i kampen mot hiv/aids stagnerer, hvis ikke kampen for kvinners rettigheter blir en del av strategien. Tusenvis av ugandiske kvinner blir infisert med hiv, og vil dø av aids, fordi regjeringen i landet ikke har gitt dem tilstrekkelig beskyttelse mot vold innenfor hjem og familie.

VIL HA REFORMER: Sylvia Tamale, som blir ansett som radikal i Uganda, slåss for at regjeringen skal få domestic relations bill (DRB) på agendaen. En famili-

elovgivning som blant annet skal forsvare kvinners eiendomsrettigheter i ekteskapet, gi kvinner rett til å diskutere sex og i stand til å beskytte seg mot voldtekt i ekteskapet.

Mannen har kontroll på eiendommene, og retten over barna ved en skilsmisse. Og dør mannen i ekteskapet, hører barna til mannens familieside. Mange kvinner blir i eller velger ekteskapet uansett, fordi de simpelthen ikke har alternativer. Reformen skal også begrense polygami, kriminalisere enkearv og forby kjønnslemlestelse. Dette bryter med kulturen, innbarked tradisjoner og holdninger og truer det paternalistiske samfunnet.

- I årevis har det vært jobbet for å få disse rettighetene ned fra hyllene, men regjeringen mangler politisk vilje, mener Sylvia Tamale.

Ugandiske Stella B. Kyohairwe, doktorgradskandidat i offentlig administrasjon ved UiB, påpeker at

Uganda ikke er moden for en familielovgivning, slik Tamale vil ha den.

- Dette er for kontroversielt, jeg tror ikke lovforslaget vil vinne frem. Kulturen vår vil ikke akseptere den, poengterer Kyohairwe.

Hun tror kvinnefrigjøringen må skje gradvis i Uganda, påpeker at landet har en oppegående kvinnebevegelse og at utdanning er det mest effektive redskapet for likestilling.

Sylvia Tamale er lei av at radikale synspunkter blir avfeid med at «det strider mot vår kultur».

- Deler av kulturen vår blir forkastet når det passer for mannssamfunnet, poengterer hun.

Anne-Marie Helland i Kirkens Nødhjelp mener Norge i mye sterkere grad må flagge kvinners rettigheter som det viktigste i kampen mot hiv/aids.

- Det er en vegring mot å gå løs på dette i mange land, store endringer må til. Den forrige regjeringen i